

1. De Galaten aan wie Paulus schrijft

Ter inleiding - 1

Asterix en Obelix en de Galaten

Je kent waarschijnlijk de stripverhalen van Asterix en Obelix in een klein dorpje in Gallië. Hierin komt ook steeds de druïde¹ Panoramix voor, die met zijn gouden snoeimes maretakken snijdt waarmee hij zijn befaamde toverdrank bereidt die onoverwinnelijk maakt. De verhalen zijn verzonden. Eigentijdse zaken en dingen die voor de Galliërs kenmerkend waren, lopen door elkaar.

Je zult je afvragen wat dit nu met de Galatenbrief te maken heeft. Alles. Galaten heten in het Grieks *Galatai*, in het Latijn *Galatae* of *Galli*. Daar hebben we de naam Galliërs.² In de derde eeuw voor Christus trokken enige Gallische of ook wel Keltische stammen vanuit Europa via Griekenland naar het grote centrale plateau van Klein-Azië, het huidige Turkije.³ Deze volksverhuizing heeft ook sporen nagelaten in de kunstgeschiedenis. Het beeld van de stervende Galliër⁴ in het Capitool te Rome en in Athene is een begrip.

1 'Druïde' is de aanduiding voor de priesterstand in de oude Keltische beschavingen. De druïden hadden diverse taken: priester, bemiddelaar, arts, wetenschapper en rechter. De vroegste bronnen die over druïden spreken dateren uit de derde eeuw voor Christus.

2 Gallië is de vernederlandste naam van de Latijnse benaming (*Gallia*) voor het westelijke gebied van Europa, dat overeenkomt met het huidige Frankrijk, België, het westen van Zwitserland, en delen van Nederland en Duitsland ten westen van de Rijn. *Gallia* is nog altijd de Griekse naam voor Frankrijk. Galliërs, ook bekend als Kelten, waren de bewoners van Gallië en een groot deel van overig Europa. <https://nl.wikipedia.org/wiki/Gallië> (geraadpleegd 24 mei 2018).

3 Begrensd door Bitynië en Paphlagonië in het noorden, door Frygië in het westen, door Lycaonië en Kappadocië in het zuiden en door Pontus in het oosten.

4 https://nl.wikipedia.org/wiki/De_Stervende_Galliër; <https://mainzerbeobachter.com/2015/10/18/de-stervende-gallier/> (geraadpleegd 23 februari 2018).

De Galaten zijn dus Galliërs. Zij hielden zich voor hun bekering inderdaad bezig met toverdranken. Dit maakt het begrijpelijk dat Paulus in Galaten 3:1 uitroept: 'O dwaze Galaten, wie heeft u betoverd?' Het is opmerkelijk dat deze tovenarij⁵ door Paulus alleen genoemd wordt in de Galatenbrief, terwijl de andere aanduidingen van de zondenlijst van afgoderij en losbandigheid wel in andere brieven voorkomen.

Merk op!

De Galaten zijn Galliërs die in de derde eeuw voor Christus vanuit midden Europa geëmigreerd zijn naar de Turkse hoogvlakte.

De brief

In de eerste eeuwen is er nooit een vraag gesteld over de authenticiteit of integriteit van de Galatenbrief. De theologen en anderen geloofden algemeen dat:

1. Paulus de schrijver was.
2. de brief gezonden werd aan de Galaten en door hen ontvangen werd.
3. de brief verspreid werd onder andere gemeenten.
4. de brief steeds meer gewaardeerd werd en de betekenis ervan de historische situatie te boven ging, zodat de brief van harte in de canon werd opgenomen.

Zo heeft de brief van meet af aan invloed uitgeoefend.

Noord- of Zuid-Galaten?

Paulus zegt van de ontvangers twee dingen. In 1:2 dat hij de brief schrijft 'aan de gemeenten van Galatië' en in 3:1 noemt hij de ontvangers 'Galaten'. Het gaat dus om Galaten in Galatië en dat zijn de Galliërs van wie ik zojuist schreef dat zij rond 274 voor Christus vanuit West-Europa naar Turkije verhuisden om zich daar te settelen.

5 Gr. *pharmakeia*.

Het oorspronkelijke Galatië was gelegen in het midden van het huidige Turkije. De Kelten woonden in het noorden. Het latere Galatië, dat geen directe relatie had met de Kelten, vormde een regio rond de stad Antiochië (in Pisiðië), waar tegenwoordig de Turkse hoofdstad Ankara ligt. Bron afbeelding: Bijbel met uitleg.

Dit deel werd Galatië genoemd. In 25 na Christus komt ook dit gebied onder Romeins bewind en breiden de Romeinen de provinciale grenzen uit naar het zuiden. Ten tijde van Paulus is dit nog maar zo'n 25 jaar het geval. Enkele eeuwen later brengt Diocletianus de grenzen weer terug naar het noorden, dus naar het oorspronkelijke gebied.

Hier vinden we bij de exegeten een probleem. De ene groep zegt dat het bij de Galaten gaat om de Kelten van de hoogvlakte, en dus om de gemeenten die Paulus tijdens zijn tweede zendingsreis in het noorden sticht (Hand. 16:6; 18:23) en die hij tijdens zijn derde reis weer bezoekt. De andere groep hangt de Zuid-Galatische hypothese aan, namelijk dat het gaat om de gehele provincie en derhalve om de gemeenten die hij tijdens zijn eerste zendingsreis heeft gesticht en waarvan Lukas ons verslag

doet in de Handelingen. Denk aan gemeenten als Lystre en Derbe.⁶ Je komt zowel bij de ene als bij de andere groep sterke argumenten tegen. Een Amerikaanse exegeet heeft van beide visies zowel alle argumenten voor als alle argumenten tegen op een rij gezet.⁷ Als je op grond daarvan een keuze moet maken, weet je het eigenlijk nog steeds niet. Dr. J. van Bruggen⁸ is er echter vast van overtuigd dat het gaat om de Kelten in het noorden. Ik noemde al de vermelding van tovenarij in 3:1. Hier is veel voor te zeggen. Paulus gebruikt het woord *pharmakeia*, dat allereerst ziet op het bereiden van geneesmiddelen met kruiden, wat de Kelten deden met hun toverdranken.

Van Bruggen wijst er ook op dat Lukas in de Handelingen bij de eerste zendingsreis voor de steden in het zuiden niet de naam Galatië gebruikt. Dit gebeurt pas bij de tweede en derde zendingsreis, als Paulus het centrale bergland van Turkije – het oorspronkelijke Galatië – bezoekt (Hand. 16:6) en mensen discipelen van Christus worden (Hand. 18:23). Lukas is altijd heel zorgvuldig en exact in zijn geografische gegevens en eveneens in het benoemen van andere gegevens, bijvoorbeeld van magistraten en stadhouders.

Een ander argument is dat Titus in de brief genoemd wordt, die pas later een helper van Paulus wordt.

Voor Van Bruggen is een belangrijk argument dat Paulus in deze brief vermeldt dat hij zich beijverd heeft voor de collecte vanuit de

6 Tijdens de eerste zendingsreis heeft Paulus enkele gemeenten in steden in het zuiden van Galatië gesticht, namelijk Antiochië in Pisidië (Hand. 13:14-47), Ikonium (Hand. 13:48-14:5), Lystre (Hand. 14:6-20) en Derbe (Hand. 14:20,21). Op de tweede zendingsreis wil Paulus in Azië, het westen van Turkije, het woord spreken, maar de Heilige Geest verhindert Paulus (Hand. 16:6). Paulus trekt dan naar het noordoosten door Frygië en het Galatische land. Tijdens de derde zendingsreis bezoekt Paulus vanuit Jeruzalem opnieuw het land van Galatië en Frygië om alle discipelen te versterken (Hand. 18:23). Hieruit blijkt dat er dus gemeenten zijn ontstaan. Dit alles wordt summier vermeld, omdat Lukas een ander doel heeft, namelijk aan Theofilus laten zien hoe het Evangelie vanuit Jeruzalem in Rome is terechtgekomen. Paulus herinnert de Galaten in zijn brief ook aan zijn eerste bezoek.

7 Schreiner, 'Galatians', 24-29.

8 Dr. Jakob van Bruggen (1936) was hoogleraar Nieuwe Testament aan de Universiteit van de Gereformeerde Kerken vrijgemaakt in Kampen. Hij verzorgde als eindredacteur de derde uitgave van 'Commentaar op het Nieuwe Testament'. Hij schreef zelf ook diverse delen, waaronder het commentaar op de Galaten.

heidengemeenten voor de arme moedergemeente te Jeruzalem. Hij spreekt hierover als een afgeronde zaak.⁹ Dat doet denken aan de tweede en derde zendingsreis.

Wat ook treft is dat Paulus in 4:8 zegt dat de Galaten voor hun bekering goden dienden die het niet zijn, dus afgoden, en dat zij dienstbaar waren aan de 'zwakke en armelijke elementen' (*stoicheia*). Zij namen 'dagen, maanden, tijden en jaren in acht' (4:10). Op Wikipedia kun je bij het trefwoord 'Kelten' bij het knopje 'religie' vinden dat ze inderdaad bepaalde data in ere hielden.¹⁰ Ze hadden het jaar in vier delen verdeeld, waarvan elk deel begon met een belangrijke overgangsdag waarop feest werd gevierd, meestal gedurende meerdere dagen. Deze speelden een rol in de Keltische mythologie: Ze vierden bijvoorbeeld *Samhain* of *Halloween* op de vooravond van 31 oktober, als einde van het jaar en begin van het nieuwe.¹¹ *Halloween* is dus een puur heidens feest.

Als zodanig maakt deze uitspraak voor de uitleg geen verschil. Wat Paulus schrijft, is helder genoeg. Zijn uitspraak is wel van belang bij de datering van de autobiografische gebeurtenissen die Paulus noemt in de brief. Tegelijk vind ik het heel bijzonder als wij hier met Kelten te doen hebben. Wat is het dan een wonderlijke leiding dat zij weggetrokken zijn uit Europa naar Turkije en daarom eerder door het Evangelie bereikt zijn. In deze Kelten zien wij ons eigen beeld. Wij waren heidenen. Wat is het een wonder van Gods ontfermende liefde dat de Heere Jezus Zijn discipelen het bevel gegeven heeft om het Evangelie te verkondigen aan alle schepselen tot aan het einde van de wereld.

9 Paulus verwijst naar de collecte die hij houdt voor de armen in Jeruzalem (Gal. 2:10). Bij deze collecte zijn ook de Galaten betrokken geworden. Aan de gemeente van Korinthe schrijft Paulus dat zij het precies hetzelfde moeten doen als hij aan de gemeente van Galatië heeft opgedragen (1 Kor. 16:1). Paulus schrijft aan de Galaten over deze collecte als iets wat voltooid is (*espoudosa*). Deze collecte kwam voor Macedonië en Achaje tot afsluiting aan het einde van de derde zendingsreis, zoals Paulus schrijft aan de Romeinen (Rom. 15:25-28).

10 [_https://nl.wikipedia.org/wiki/Kelten#Religie](https://nl.wikipedia.org/wiki/Kelten#Religie) (geraadpleegd 17 maart 2016).

11 *Imbolc* op de vooravond van 1 februari, gewijd aan de vruchtbaarheidsgodin Brigit. *Beltain* op de vooravond van 1 mei, ter ere van de god van leven en dood, Bel. *Lugnasa* op de vooravond van 1 augustus, voor de zonnegod Lugh en de viering van de oogst.

Wat een wonder dat Hij er Zelf voor gezorgd heeft dat het bevel ook is uitgevoerd. Wat zal het op de nieuwe aarde een wonderlijk gezelschap zijn uit alle tongen, volken en delen van de wereld. Wat zullen daar de woorden 'zo lief heeft God de wereld gehad, dat Hij Zijn eniggeboren Zoon gegeven heeft' in volle heerlijkheid en reikwijdte hun vervulling vinden.

Merk op!

Er zijn zowel argumenten om te kiezen voor Galatië als het woongebied van de Kelten op de hoogvlakte in het noorden, als om te kiezen voor Groot-Galatië.